

5

166
Pag 2 num. 25.

DISSERTATIO EPISTOLICA
DE
ICTO PHILOSOPHO PRACTICO

1748, 12

QVA
VIRO MAGNIFICO
ILLVSTRI ATQVE EXCELLENTISSIMO
IOHANNI GEORGIO PERTSCHIO

13

SERENISSIMO BRVNOVICENSIVM AC LVNEBVRGENSIVM DVCI A
CONSILII AVLICIS, IVRIS VTRIVSQVE DOCTORI ET PROFESSO-
RI IN ACADEMIA IVLIA CAROLINA CELEBERRIMO, DICA-
STERII AVLICI, QVOD GVELPHERBITI EST, AS-
SESSORI MERITISSIMO

P. 3.

VICERECTORIS DIGNITATEM

IN ALMA IVLIA CAROLINA

DIE XXV. IVNII MDCCXLVIII.

PRIMVM FELICISSIME SVSCIPIENTI

DECENTISSIME GRATVLATVR

CHRISTOPHORVS MATHIAS SEIDEL

L. L. C. ET SOCIET. TEVT. HELMST. MEMBRVM.

HELMSTADI
LITTERIS LEVCKARDIANIS.

KÖNIGLICH
UNIVERS.
ZVHALLE

3.

VIR MAGNIFICE ET
ILLVSTRIS!

PATRONE AC PRAECEPTOR
AETERNVM DEVENERANDE!

Si vnquam officia nobis sacra esse debent:
certe non vltima ea sunt, quae Fautoribus
atque Patronis nostris dicare solemus. Hoc
suadet obligatio naturalis, hoc monent grati-
tudinis leges, hoc vult denique aequitas, vult
iustitia. Hi sunt etenim, qui dum beneficiis suis
nos condecorant, simul validissimis sibi vincu-
lis nos reddunt obligatos. Hominis in-
grati atque iniusti notam parum effugere vi-
detur ille, qui obligationem hancec improbe ne-

A 2

gli-

gligens, atrox ingratitude criminis committere haud erubescit. Non mirum igitur TIBI videatur VIR ILLUSTRIS, si obsequii et pietatis officia, quae TIBI debeo plurima, TIBI, quem Praeceptorem, Fautorem et Patronum meum deueneror summum, TIBI, cuius in me beneficia extant amplissima, quatenus tenues meae vires permittunt, implere allaboro. Culpa me namque omnino arbitrari, si hanc occasionem, officiis eiusmodi aliquatenus satisfaciendi TIBIQUE nouam dignitatem congratulandi praetermitterem. Purpura iam amictus es splendidissima: Sceptra tenes dignitatis academicae signa praeclara; ornamenta meritis TVIS dignissima. Omnes boni applaudunt, Musaeque nostrae de nouo gubernatore, quem in TE habent, laetantur. Ego vero praecipue inde singulari laetitiae & obseruantiae affectu afficior, quem ut TIBI per litteras hasce declararem, omittere nolui nec debui. En VIR EXCELLENTISSIME! feriem motiuorum, has litteras ad TE exarandi, mihi suadentium. Optarem equidem, ut illis laudem TVAM, dignitati TVAE respondentem exprimere possem; at non solum me huic negotio imparem esse sentio, verum etiam laudis TVAE rationes tot tantaeque

que sunt, vt, ad quarum contemplationem oculos primum dirigam, mihi haesitandum sit. Non dicam hic de illustri T V A eruditione, quae inter excellentissimos, quos habemus I C T O S, locum T I B I parauit eminentiorem. Taceo quoque scripta T V A numerosissima, doctissima, ingenii T V I partus felicissimos, amplissimis monumentis aeternam nominis T V I memoriam consecrantes. Omitto caeteras virtutes T V A S, omnes veneratione ac voluptate permulcentes, quibus eandem propius conspiciere contingit. Vnicum occurrit, quod silentio praeterire haud possum. T V, V I R I L L V S T R I S! I C T u s e x i m i u s, sed T V simul philosophum practicum T E exhibes praeclarum. Ae-quo igitur accipias animo quaeso, si de I C T o philosopho practico quaedam sim allaturus. T V V M hac in re exemplum semper ante oculos mihi posui, atque in determinandis illius characteribus ad T E respexi. Non potuit igitur esse non, quin hoc conamen mihi facile et explicatum euaderet, illustri T V O exemplo vberriam materiam suppeditante. Sed nolo in laudes T V A S prolixius excurrere; probe namque scio, illas captu meo esse maiores, measque vires digniter illis celebrandis parum

sufficere. Ante vero quam dicendi finem faciam, regimen academiae nostrae illustris, cuius gubernacula hodie tractare incipis, demissa mente TIBI gratulor. Precor, ut splendor Almae Iuliae Carolinae, TE moderante, augeatur, prouehatur, ut TIBI summus rerum arbiter ad munus hoc feliciter gerendum vires concedat largiffimas, TE que vna cum TVIS semper feruet saluum et incolumem. Quod reliquum est, ut fauore TVO ac patrocinio me nunquam non prosequi velis, enixe oro rogoque. Vale!

S. I.

§. I.

omo ad felicitatem perducendus varias suscipere debet actiones morales, secundum varios status, quibus circumscriptus esse potest. (p. pr. mor.) Regulae secundum quas actiones eiusmodi dirigere obligamur, audiuntur *leges*, actiones ipsae vero ex obligatione provenientes *officia* adpellantur.

§. II.

Leges sunt vel *naturales* vel *positivae*. Illae dicuntur, quae moralitate actionum obiectiua nituntur, siue ex principis rationis demonstrari possunt; hae autem, quae ab arbitrio pendent legislatoris, siue moralitatem habent subiectiuam. Illae tam ad statum hominis naturalem, quam ad statum socialem in genere referuntur. Hae vero ad statum hominis socialem stricte spectant. Leges positivae in republica latae, dicuntur *leges civiles*.

A

(*) Omnes

(*) Omnes legum species tam naturalium quam positivarum prolixius hic repetere nolumus, quum iam satis superque de illis egerint eruditi. Videas interim CEL. DARIESTI *Inst. Jurisprud. uniu. Cap. III.*

§. III.

Legum naturalium regula generalissima haec est: *perface te et alios.* Iam quum nemo moraliter obligari possit, nisi ad actiones moraliter possibiles, i. e. bonas; (p. p. Iur. N.) patet omnes leges positivas, quodsi rationabiles fuerint, legi naturali non aduersari debere.

Cor. I. E. omnis lex positiva ex parte naturalis est, quum semper ad perfectionem promouendam tendat.

Cor. II. Quoniam felicitas absque perfectionibus cogitari nequit, actiones autem nostrae ad perfectiones quaerendas lege determinantur, apparet felicitatem provenire ex officiis (§. I)

§. IV.

Ratio legis est principium unde moralitas eius explicari potest, estque vel proxima, vel remota et vltimata; Haec procul dubio in prima lege naturali (§. III) semper latet. Distincte ac adequate aliquid explicare est, rationes alicuius rei tam proximas quam remotas indicare. Ergo leges adaequate explicaturus in earum rationes et proximas et remotas inquirere debet.

Cor. I. Quod si ratio remota cum proxima consentiat; tunc lex erit perfecta, imperfecta autem, si dissensus adfuerit.

Cor. II. Quoniam lex positiva continet obligationem mixtam, scilicet naturalem et arbitriariam: Lex positiva tunc erit et

et perfecta et rationalis, si obligatio naturalis, pluribus
 accedentibus motiuis, per obligationem arbitriariam confirma-
 tur, et corroboratur.

§. V.

Leges scientifice et solide pertractare, nihil aliud est,
 quam nexum obligationis naturalis cum positiva, siue
 rationes legum remotas cum proximis (§. IV) demonstrare.

§. VI.

Per *Ius* hic intelligimus complexum legum. *Iuris-
 peritia* est scientia legum, *Iurisprudencia* vero est habi-
 tus leges ad facta siue ad actiones liberas dextre applican-
 di. *ICTus* est igitur et *Iurisperitus* et *Iurisprudens*.

Cor. I. Scientia legum continet cognitionem rationum, qui-
 bus leges constant. (§. V.) Ergo *Iurisperitus* in legum rationes
 inquirere debet. (§. IV.)

Cor. II. Scire aliquid hancque scientiam applicare ad casum
 obuium, sunt diuerfa; Ergo *Iurisperitus* a *Iurisprudente*
 differt.

Cor. III. Quoniam applicatio alicuius rei semper supponit eius
 cognitionem, igitur a *Iurisprudente* ad *Iurisperitum* semper
 valet consequentia.

Schol. *Iuris Romani* compilatores aliam *iurisprudentiae* ex-
 hibent definitionem. Dicit Imperator in Lib. I. Digest. Tit. i. §.
 ro. de I. et I. *Iurisprudentiam esse diuinarum atque humanarum re-
 rum notitiam, iusti ac iniusti scientiam.* Uti etiam loco cit. §. i. *Ius,
 ars boni et aequi nominatur.* Hae definitiones quidem scien-
 tiam iuris recte iniungunt, sed quum prudentia ex philoso-
 phorum mente, ad adplicationem magis scientiae tendat,
 quam in nuda contemplatione subsistat, illa definitio quam
 supra dedimus, et cum mente hodiernorum *ICTorum* bene con-
 cordans, non immerito nobis arrisit.

§. VII.

Leges sunt vel naturales, vel positivae. (§. II)

B

Ius

Ius est complexus legum (§. VI) ergo concipi posse Ius naturale, et Ius positium me non monente, patet. Ergo eadem differentia locum inuenit in Iurispræctia, Iurisprudencia, et ICTo.

§. VIII.

Leges naturales pro diuerso hominum statu diuerfas accipiunt determinationes. Iam vero homines vel in statu naturali, vel in statu sociali, in eoque vel oeconomico, vel politico siue ciuili considerandi veniunt. E. per se constat triplex dari ius naturæ, nimirum Ethicum Oeconomicum, atque Politicum seu ciuile. Huic systemati legum subiungi possunt motiua, quibus obligationes ostenduntur, mediæ, quibus eiusmodi obligationibus satisfieri possit, ac tandem impedimenta, eorumque remotio. Vnde prodeunt Ethica, Oeconomica, Politica. Hic scientiarum ambitus philosophiæ practicæ nomine insiniri solet.

Cor. I. Quoniam ad adplicationem legum naturalium non parum confert cognitio legum practicæ, patet ICTum naturalem philosophiam practicam negligere non debere.

Subol. Philosophia practica vniuersalis actionum moralium rite determinandarum tradit regulas generalissimas, ideoque a CEL. CANZIO ingeniose vocatur Metaphysica moralis. Huius scientia in legum naturalium scientifica prudentia etiam est necessaria, quum qui scientia gaudet, asserta sua demonstrare debeat, quod absque principiis primis s. generalissimis ex arte fieri nequit.

§. IX.

Quid sit Philosophus practicus, facile videri potest ex antecedentibus. (§. VIII) At quia experientia teste varii termino significatus tribui solent; paulo distinctius hac de re loqui conuenit. Modo per philosophum practicum

cum intelligimus eum, qui habitu gaudet actiones suas liberas legibus naturalibus conformiter dirigendi; et sic notio virtutis iungitur ideae philosophi practici, quatenus contradistinguitur philosopho theoretico. Modo etiam hoc nomine salutatur, qui scientiam de veritatibus philosophiae practicae possidet. Retineamus utrumque significatum, hoc cum termino conciliandum. Ita nobis est Philosophus practicus, qui scientiam iuris naturalis cum virtute coniungit.

§. X.

Cognitio viua est illa, quae voluntatem ad agendum reddit efficacem. Voluntas efficax est simul efficiens, si de impedimenti remouendis est occupata; appellari potest inefficiens, si quidem ad agendum determinatur, actione vero ipsa ob impedimenta, non subsequente. Si ratio, ob quam non existit actio, ex cognitionis defectu promanauerit, cognitio illa appellatur nude viua, cui opponitur altera *κατ' ἐξοχήν* viua.

(*) Cognitio viua a multis quoque vocatur conuictio. Inde ratio liquet, cur quis contra conuictionem agere possit. Conf. CEL. CAR. GOTTH. MULLERI *philosophiam pract. vniu.* hac de re egregie differentis.

§. XI.

Iustitia est bonitas sapienter administrata, estque vel externa, vel interna, prouti legibus vel perfectis, vel imperfectis attemperatur. (p. pr. I. N.) Posterior species *aequitatis* nomen induit.

(*) Ab hac Iustitiae definitione reuera, non discrepat veterum illa, quod sit constans ac perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi. Conciliationem vtriusque dedit CLAR. I. C. STOCKHAVSEN in *diff. de sapiente obligat. div. per fata*, §. 29.

B. 2

§. XII.

§. XII.

Philosophus practicus iuris naturalis habet cognitionem viuam. Gaudet enim Iuris Nat. scientia. (§. IX) Ergo cognitione certa ac dubiis non vexata, quae cum voluntatem ad agendum determinet (p. pr. pſych.) cognitio viua est. (§. X)

Corol. Exinde philosopho practico non sufficiens est cognitionis philosophicae et practicae cognitio historica.

§. XIII.

Philosophus practicus felicitatem et suam et aliorum promouere studet. Lex naturae nobis iniungit perſe te et alios. (§. III) Philosophus practicus iuris naturae cognitionem viuam habet, (§. XII) igitur perpetuo fertur conatu, se et alios perfectiores reddendi. Continuum perfectionis studium idem est ac felicitatem quaerere. (p. pr. mor.) Ergo philosophus practicus felicitatem et suam et aliorum promouere studet.

(*) Potuisset haec thesis etiam ex virtute philosophi practici facile demonstrari.

§. XIV.

Philosophus practicus iustus et aequus est. Cum enim felicitatem suam, et aliorum promouendam studeat, (§. XIII) hoc vero sine iustitia et aequitate fieri nequeat (per pr. mor. confr. §. XI) sequitur, philosophum practicum iustum esse et aequum.

§. XV.

ICi idea si strictius et iuxta loquendi usum sumatur, denotat eum, qui cum scientia legum ciuilium habitum coniungit ius ad facta dextre applicandi. (§. VI.)

§. XVI.

Quoniam absque virtutum exercitio vero non datur felicitas (per pr. mor.) hoc autem prolixè doceat phi-

philosophia practica; facile patet, ICTum, quatenus ceu homo felicitatem suam aspirans consideratur, philosophia practica carere non posse.

(*) Scilicet ad felicitatem consequendam, philosophia opus est, et quum hoc potissimum philosophiae practicae negotium sit; nemo istam ignorare aut negligere debet. Philosophiam vero esse scientiam felicitatis abunde demonstravit, *Clar. STOCKHAVSEN in scripto nuper edito. Gedanken von der Weltweisheit.*

§. XVII.

Sed demonstrabimus nunc etiam, ICTum, quatenus ceu talis consideratur, philosophum practicum esse debere. ICTus scientiam legum habet ciuilium. (§. XV.) Ergo rationes earundem demonstrare debet (§. III. IV) et distincte et adaequate eas explicare tenerit. Iam vero omnes leges ciuiles ex parte sunt naturales, (§. III. Cor. I) ergo ICTus nexum obligationis naturalis cum positua perspicere debet. (§. V.) Philosophia practica hasce obligationes naturales dilucide exponit (§. VIII.); exinde ICTus est philosophus practicus.

Cor. I. Stulide agunt illi, qui philosophiam a Iurisprudentiae ciuilis foro arcere audent.

Cor. II. Quoniam obligatio naturalis semper antecedit obligationem posituam (§. 3.) Ius Naturae semper ante ius ciuile tractandum est, quod *contra GUNDLINGIUM* hic obiter notandum.

Schol. I. Demonstratio nostra exemplo veterum ICTorum aptissime illustrari potest. Nouimus Stoicos philosophiae practicae maxime operam dedisse; cum Epicurei contemplationi Philosophiae magis dediti viderentur, munera non adfectantes, quietis studiosi, ac cessationem ab omnibus officiis pro summo bono habentes. Vitam practicam in foro eligentes Stoicorum placitis erant addicti; inter quos fere omnes Cor-

poris Iuris compilatores numerantur, praesertim autem Ulpianus, quod ex definitione iustitiae, L. I. ff. tit. I. lib. I. aliisque illius decisionibus patet. vid. ILL. EVERHARDI OTTONIS *Orat. de stoica Ictorum philosophia*.

Schol. II. Sunt quidem non pauci qui in ea haerent opinione, qua Iurisprudentiam civilem plane in demonstrabilem esse, operose aliis persuadere volunt. Sed possibilitatem, insignem pariter utilitatem, doctissimi viri iam eruditissimis speciminibus, satis evicerunt. Illustrissimum vero hac in re testimonium ille novus legum codex nobis exhibet, qui nuper iussu et cura Potentissimi Borussiae regis divulgatus est. Quae in illo contentae sunt leges positivae omnes secundum naturales adornatae atque ex fontibus I. N. sunt deductae.

§. XVIII.

Maiorem iniiciemus dilucidationem dictis, varias addendo observationes, quibus quid philosophia practica ad Iurisprudentiam civilem conferat, aptissime constabit. Ictus systematicam legum civilium habere debet cognitionem. (§. VI - XV.) Leges positivae civiles nullo modo scientifice, i. e. in nexu suo intelligi possunt absque legum naturalium notitia, earumque cum positivis comparatione. (§. V.) Ergo scientia, quae legum naturalium exhibet nexum, Icto est necessaria, atque inde obligatio philosophiam practicam excolendi oritur. (§. IX - XII.)

(*) Huc quodammodo pertinet, quod circa analogiam iuris fortiter commendare solent iustitiae sacerdotes. Hoc enim eo redit, ut ex rationibus simul obiectivis sapienter exponat Ictus leges civiles positivae. Nec minus hac de re consensum habemus Imperatoris Iustiniani §. ult. Inst. Tit. de I. et I. dicentis. *Ius civile collectum esse, ex rationibus naturalibus, gentium et civilibus.*

§. XIX.

Ictus non tantum scire debet leges, sed et easdem ad

ad facta rite et dextre applicare. Applicatio legis ad factum dicitur *imputatio*. Dextre imputare igitur est, iuste legem ad facta applicare. Ex quo apparet ICTum non solum legum sed etiam factorum certa imbutum esse debere cognitione. *Factum* est actio libera existens. Actionum liberarum notitia continetur philosophia practica. (§. VIII Schol.) Inde ICTus noua ratione circa applicationem legum ad philosophiam practicam colendam obligatur, cum neque errorem iuris neque errorem facti committere debeat. Error autem facti facillime accidere potest, quando determinationes essentialis, quae ad factum qua tale requiruntur, non probe fuerint perspectae, attendendo magis ad extraessentialis, siue accidentales. Quo etiam spectat, si ad varias facti causas non accurate reflectat iudex, cum causa facti esse possit vel mediata vel immediata, deinde vel actualis, vel potentialis siue ex praeuisione. Omnium vero istarum determinationum originaria, et certissima notitia, exhibetur regulis philosophiae practicae, (p. pr. mor.) Ergo quid etiam hac in parte ICTo prodesse possit philosophia practica, facile patet.

(*) *Leiuilegus* vocatur ille qui ex ignorantia leges ad facta male applicat. ICTus gaudet scientia legum (§. XV.) et quia semper Iurisprudens est (§. VI.) a Iurisprudencia vero ad Iuris scientiam tuto concludere liceat (§. cit. Cor. III.) sequitur ICTum ceu talem nunquam ac ne quidem ex parte leiuilegum esse posse.

§. XX.

Notuimus denique tot tamque varii generis obuenire solere in foro casus, quorum non omnes legibus positui sunt determinati, quid circa illos iustum iniustumue sit (p. exper.) Interim tamen quoniam eiusmodi casus moralitatem quandam obiectiuam habere debent, cum non dentur actio-

IO DISSERTATIO EPISTOLICA DE ICTO etc.

actiones indifferentes liberae, quatenus existunt. (p. pr. mor.) Iudicis est litem iuxta hanc moralitatem bene dirimere, iustitiae et aequitatis regulas sequentis. (§. XI) Cognitionem moralitatis obiectivae in casu obvio parat philosophia practica (§. XVII.) Ergo ICTum philosophum practicum esse noua ratione liquet.

§. XXI.

Euiſta itaque veritate de philosophia practica ICTi, varia nunc exinde concipere possumus corollaria.

I. ICTus Iuris naturalis cognitionem habet viuam. (§. XII.)

II. ICTus felicitatem et suam et aliorum promouere studet (§. XIII.)

III. ICTus iustus et aequus est (§. XIV.)

IV. ICTus virtutem exercet, atque sic vere philosophus est practicus. (§§. IX-XVI.)

(*) Ille qui leges dolose ad facta male applicat, *rabula* vocatur. ICTus a nefando eiusmodi hominum genere sicut lux a tenebris differt. Est enim iustus et aequus felicitatem aliorum promoturus, per consequentiam nunquam, quatenus est ICTus (§. VI.) malo et sinistro animo in leges peccabit, i. e. in applicatione legum nunquam defleget a lege (§. III.) sed potius philosophiam practicam egregio suo illustrabit exemplo. Colophonem addemus hisce illustrem adscribentes locum ex DIGEST. L. I. Tit. I. §. I. Cuius merito quis nos sacerdotes appellet: iustitiam namque colimus: et boni et aequi notitiam profitemur: aequum ab iniquo separantes: licitum ab illicito discernentes: bonos non solum metu poenarum, verum etiam praemiorum quoque exhortatione efficere cupientes: veram philosophiam, non simulatam affectantes.

Helmstedt, Diss., 1748-49

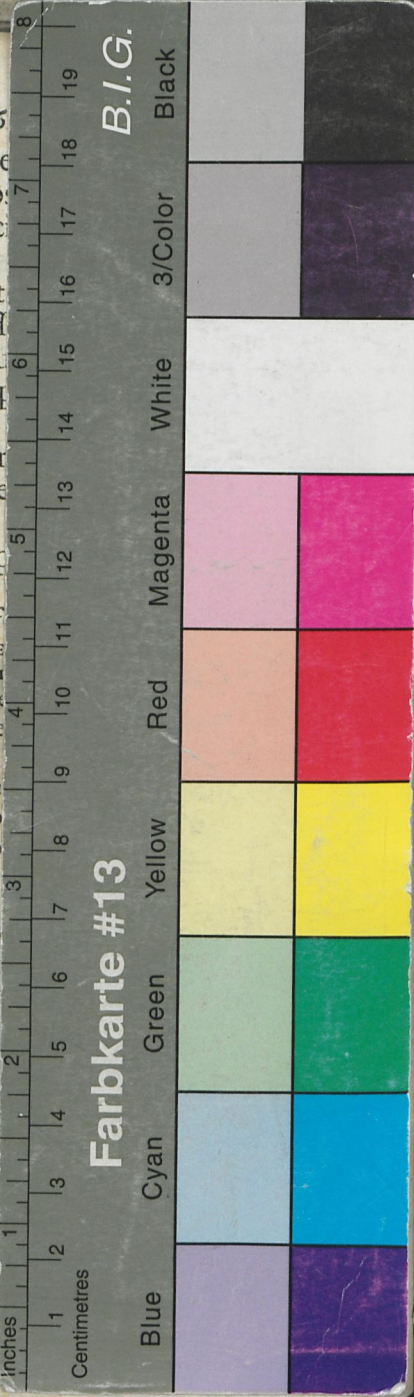
ULB Halle

3

005 350 832

~~100~~
Pag 2 num. 25.

1748, 12

13

DISSERTATIO EPISTOLICA
DE
ICTO PHILOSOPHO PRACTICO

QVA
VIRO MAGNIFICO
ILLVSTRI ATQVE EXCELLENTISSIMO
IOHANNI GEORGIO PERTSCHIO

SERENISSIMO BRNOVICENSIVM AC LVNEBVRGENSIVM DVCI A
CONSILII AVLICIS, IVRIS VTRIVSQVE DOCTORI ET PROFESSO-
RI IN ACADEMIA IVLIA CAROLINA CELEBERRIMO, DICA-
STERII AVLICI, QVOD GVELPHERBITI EST, AS-
SESSORI MERITISSIMO

VICERECTORIS DIGNITATEM

IN ALMA IVLIA CAROLINA

DIE XXV. IVNII MDCCLXVIII.

PRIMVM FELICISSIME SVSCIPIENTI

DECENTISSIME GRATVLATVR

CHRISTOPHORVS MATHIAS SEIDEL

L. L. C. ET SOCIET. TEVT. HELMST. MEMBRVM.

HELMSTADI
LITTERIS LEVCKARDIANIS.

